

ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО РОЗБУДОВИ МИРУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПРАКТИКИ

Мосейко А. В.,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри соціології факультету соціології та права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: 0009-0004-6335-3388
andriimoseyko@gmail.com*

У статті проаналізовано роль молоді як активного агента розбудови миру в умовах війни і постконфліктного відновлення. Здійснено огляд міжнародних підходів і практик залучення молоді до розбудови миру, зокрема досвіду Балканських країн та Колумбії, а також висвітлено українські реалії та політику в цій сфері. Визначено, що молодь традиційно розглядалася переважно як жертва або чинник нестабільності, проте сучасні дослідження і глобальні ініціативи (наприклад, Резолюція РБ ООН 2250) наголошують на молоді як потужному суб'єкті розбудови миру. У статті розкрито внесок молодіжних рухів та організацій у примирення та відновлення соціальної згуртованості на постконфліктних територіях: молодь відіграє суттєву роль у налагодженні діалогу між розділеними спільнотами на Балканах та підтримці мирного процесу в Колумбії. Окрему увагу приділено стану української державної політики щодо залучення молодого покоління до розбудови миру – констатовано наявність прогалин у попередніх програмах, де молодь майже не була представлена, та окреслено перспективи посилення участі молоді у повоєнному відновленні України. Наведені висновки підкреслюють необхідність інституціоналізації участі молоді у процесах з розбудови миру, використання її потенціалу як агента позитивних змін, а також впровадження міжнародних найкращих практик для розвитку всеосяжної молодіжної політики розбудови миру в Україні.

Ключові слова: розбудова миру, молодь, соціальне згуртування, міжнародний досвід, Колумбія, Балкани, Україна, участь молоді в розбудові миру, громадянське суспільство, державна молодіжна політика.

Вступ та постановка проблеми. Сучасні збройні конфлікти і війни висувають на передній план питання про участь молоді у досягненні та підтримці миру. Молодь становить значну частку населення у багатьох країнах, що постраждали від конфліктів, проте її роль у процесах з розбудови миру процесах довгий час лишалася недооціненою. Традиційно у дослідженнях конфліктів молодь часто розглядалася або як «спойлер» (деструктивний чинник, носій насильства), або виключно як жертва обставин (пасивний об'єкт, що потребує захисту). Такий підхід формувався на основі випадків, коли молоді люди ставали учасниками збройних угруповань чи радикальних рухів, або ж найбільше страждали від воєнних дій. Відповідно, довгий час державна політика розбудови миру фокусувалася переважно на стримуванні «небезпечної» молоді або на її реабілітації, а не на активному залученні до розбудови миру.

Однак, у світлі численних внутрішніх і міжнародних конфліктів, стає очевидним, що без участі молоді досягнути сталого миру вкрай важко. В умовах постконфліктного відновлення саме молоді люди можуть брати на себе лідерство у процесах примирення спільнот, відбудови зруйнованих соціальних зв'язків та впровадження реформ, необхідних для запобігання повторенню насильства. Питанню залучення молоді до розбудови миру присвячено глобальну увагу: зокрема, прийняття Резолюції Ради Безпеки ООН № 2250 у 2015 році офіційно визнало важливу роль молоді у підтриманні миру і безпеки та закликала держави сприяти її участі у мирних процесах. В українському контексті проблема набуває особливої актуальності у зв'язку з війною та майбутньою необхідністю повоєнної відбудови: постає питання, як інтегрувати молоде покоління у заходи з розбудови миру та відновлення країни. Таким чином, постає наукова проблема: яким чином молодь може бути ефективно

залучена до розбудови миру, які уроки можна почерпнути з міжнародного досвіду, і як удосконалити державну політику для реалізації потенціалу молоді в Україні.

У даному дослідженні молоддю вважаються особи віком від 15 до 24 років, що відповідає стандартному визначенню, яке використовується Організацією Об'єднаних Націй. Такий підхід дозволяє забезпечити порівнянність результатів з міжнародними дослідженнями та статистичними даними, а також звузити аналітичний фокус дослідження для досягнення більшої концептуальної точності.

Обмеження вікового діапазону до 24 років зумовлене необхідністю концентрувати увагу на специфічній соціальній групі, що охоплює переважно учнівську, студентську та ранню постстудентську молодь. Саме ця категорія вирізняється особливостями соціалізації, активного входження в громадське життя, пошуку ідентичності, а також є основною цільовою аудиторією молодіжних програм з розбудови миру, що реалізуються як на національному, так і на міжнародному рівнях.

У даному дослідженні розбудова миру (peacebuilding) тлумачиться як комплекс заходів із запобігання конфліктам, сприяння діалогу, примиренню всередині суспільства та відновленню суспільства після конфліктів. Соціальна згуртованість при цьому означає здатність різних груп у суспільстві мирно співіснувати, довіряти одне одному та спільно вирішувати проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ролі молоді у конфліктах і розбудові миру перебуває в центрі уваги міжнародних дослідників з початку 2000-х років. З одного боку, низка досліджень акцентує на ризиках, пов'язаних із молоддю у конфліктних ситуаціях – так званому «youth bulge» (демографічному вибуху молоді) та її можливій схильності до радикалізації за умов соціальної нестабільності. З іншого боку, більш нові підходи розглядають молодь як потужний ресурс миру. Так, С. Макевой-Леві у своїх працях обґрунтовує роль молоді як соціальних і політичних агентів у процесах мирного врегулювання (McEvoy-Levy, 2001). С. Шварц у монографії «Молодь і постконфліктне відновлення: агенти змін» (2010) на прикладі поствоєнних суспільств демонструє, що молоді люди здатні стати рушіями позитивних перетворень, коли їм надається така можливість. Ці роботи закладають концептуальну основу для розуміння молоді не лише як вразливої групи, але і як активного учасника мирних ініціатив.

Особливий вклад у переосмислення ролі молодого покоління зробили дослідники Ц. дель Феліче та А. Віслер. У своїй праці (Del Felice & Wisler, 2007) вони підкреслюють, що молодь недооцінена як позитивний агент змін та ключовий актор розбудову миру як з боку політиків, так і науковців. Автори зазначають, що молоді люди здатні виступати миротворцями навіть у складних конфліктах, пропонуючи свіжі підходи до діалогу та примирення. Вони критикують усталене бачення молоді лише як «проблеми» і доводять, що за відповідних умов молодь стає носієм миру, а не насильства.

Вагомим здобутком світової спільноти стала поява міжнародної нормативної бази, що визнає молодь важливою стороною мирного процесу. Як уже зазначалося, Резолюція Ради Безпеки ООН № 2250 «Молодь, мир і безпека» (2015) заклала п'ять ключових напрямів дій: залучення молоді до ухвалення рішень у мирних процесах, захист прав молоді під час конфлікту, запобігання насильству за участю молоді, партнерство з молоддю у післявоєнному відновленні та створення умов для реінтеграції молоді, яка постраждала від конфлікту. Наступні резолюції, зокрема РБ ООН №2419 (2018), розвинули ці ідеї, закликавши включати молодих людей до переговорних процесів та реалізації мирних угод.

У контексті постсоціалістичних країн та держав, що пережили затяжні конфлікти, з'явився також ряд прикладних досліджень і оглядів практик. Наприклад, аналіз досвіду Західних Балкан (Barić, 2023) демонструє ефективність молодіжних обмінів, освітніх програм примирення та спільних волонтерських проєктів у подоланні міжетнічної ворожнечі. Дослідження колумбійських мирних ініціатив (Álvarez González, 2022) висвітлюють роль молодіжних рухів у підтримці імплементації мирної угоди та адвокації інтересів молоді у перехідному правосудді.

Метою статті є всебічно дослідити залучення молоді до процесів розбудови миру, проаналізувати міжнародний досвід у цій сфері та співставити його з українськими реаліями. Завданнями дослідження є: 1) з'ясувати концептуальні підходи до ролі молоді у розбудові миру, окреслені в науковій літературі та глобальних нормативних актах; 2) вивчити конкретні приклади участі молоді у розбудові миру на міжнародному рівні (з фокусом на Балканах і Колумбії) та визначити ключові фактори успіху; 3) проаналізувати стан і особливості української державної політики щодо залучення молодого покоління до мирних ініціатив; Реалізація цієї мети дозволяє заповнити наявну дослідницьку прогалину та сприятиме формуванню науково обґрунтованих підходів до залучення молоді у сферу розбудови миру.

Актуальність теми зумовлена суттєвою роллю молоді у соціальних трансформаціях в Україні. Після початку повномасштабного вторгнення 2022 року молодь опинилася як один з провідних акторів у сфері волонтерства, але водночас також як одна найбільш вразливих груп населення. З огляду на це, питання ролі молоді в розбудові миру набуло для України практичного виміру: від того, наскільки

успішно держава і суспільство зуміють залучити молоде покоління до ініціатив розбудови миру, залежатиме довгострокова стабільність, соціальна згуртованість і відновлення країни після війни.

Розглянямо міжнародний досвід на прикладі двох кейсів – Західні Балкани та Колумбія, які часто наводяться як показові приклади успішних молодіжних ініціатив з розбудови миру.

Постконфліктні країни Західних Балкан (Боснія і Герцеговина, Сербія, Хорватія, Косово, Північна Македонія та ін.) після воєн 1990-х років зіткнулися з глибокими розломами між етнічними спільнотами. В цих умовах саме молодіжні ініціативи стали надією на примирення. Згідно з дослідженням Програми розвитку ООН, значна частка балканської молоді досі з недовірою ставиться до колишніх «ворогів»: залежно від країни, 15–63% опитаних молодих людей заявили, що не готові пробачити представників інших етнічних груп за злочини минулого (UNDP 2021). Попри це, молодіжні організації в регіоні активно працюють над зламанням цього кола недовіри та ненависті.

Одним із найбільш відомих успішних кейсів є Регіональне молодіжне співробітництво Західних Балкан (RYCO) – організація, створена у 2016 році за спільної підтримки урядів шести балканських країн. RYCO має унікальний мандат: розвивати примирення, довіру і співпрацю шляхом обмінів молоддю, волонтерських програм, молодіжних таборів і освітніх ініціатив по всьому регіону. RYCO впроваджує проекти, що навчають міжкультурного діалогу, розбудові миру і осмислення складного минулого у школах та університетах. Тематика цих проектів – від таборів миру для підлітків з різних республік до спільних волонтерських акцій – спрямована на налагодження контактів між молоддю з колишніх ворогуючих спільнот та подолання упереджень через особисте спілкування.

Важливо відмітити, що RYCO фінансується як урядами країн регіону, так і міжнародними донорами (ЄС, уряди Німеччини, Норвегії тощо), і має змішану правлінську раду з представників влади та молоді. Це дозволяє молоді впливати на порядок денний організації. Експерти відзначають, що RYCO стала чи не найвпливовішою молодіжною структурою в регіоні, оскільки має широке охоплення та системно займається питаннями трансформації конфліктів і транзитивної справедливості.

Поряд із RYCO активно діє мережа Ініціатива молоді за права людини (YIHR), офіси якої працюють у кількох країнах Балкан. YIHR об'єднує небайдужу молодь різних національностей задля осмислення травматичних подій минулого та просування прав людини. Серед ключових програм – молодіжні обміни та табори пам'яті, що дають можливість сербській, хорватській, боснійській та косовській молоді спілкуватися напяму. Від 2005 року в обмінах YIHR узяли участь понад 15 000 молодих людей.

Молодіжні організації (як-от згадані YIHR та RYCO) відіграють роль “мостів” між спільнотами, хоча стикаються з браком фінансування та політичним тиском. Досвід діяльності згаданих організацій Балканських країн демонструє, що державна політика, яка інвестує у молодіжні обміни, освіту і участь, може поступово зменшувати міжгрупову ворожнечу. Приклад RYCO показує ефективність регіонального підходу: завдяки сотням проектів тисячі молодих людей особисто познайомилися з однолітками з інших країн, і це створює основу для примирення на майбутнє.

У Північній Македонії, де основним викликом було примирення між слов'янською більшістю та албанською меншиною після короткого збройного конфлікту 2001 року, держава зробила акцент на реформі освіти та молодіжній політиці для інтеграції різних громад. Так, у співпраці з Норвегією та ООН ще з 2008 року впроваджується модель інтегрованої двомовної освіти Нансена. Низку шкіл (особливо у змішаних македонсько-албанських спільнотах) було реорганізовано за принципом, коли діти різних етнічностей навчаються разом, частково двома мовами, з акцентом на міжкультурне взаєморозуміння. Цю програму реалізує Нансен Діалог центр Скоп'є – громадська організація, підтримувана урядом. Результати показали, що “Нансен модель інтегрованої освіти” успішно поєднує учнів, батьків та вчителів різних національностей на основі взаємної поваги, настільки, що у 2011 році Нансен-центр отримав Ван дер Стул премію ОБСЄ за внесок у розвиток інтегрованої освіти і міжетнічної співпраці. Цей кейс важливий тим, що держава інституційно підтримала масштабування моделі: інтегровані школи включено до стратегії освіти, виділено кошти на підготовку педагогів-координаторів, спільні навчальні плани. Через освіту молоде покоління вчиться співіснувати з дитинства, що є довгостроковою інвестицією у мир.

Також у Північній Македонії у 2020 році ухвалено Закон “Про молодіжну участь і молодіжну політику”, який створив механізми для участі молоді у прийнятті рішень – зокрема, молодіжні ради на рівні громад та Національну раду молоді (НРМ). Ці органи включають представників різних етнічних груп і слугують майданчиком діалогу між молоддю і владою. Відзначається, що в роботу місцевих молодіжних рад нерідко включають питання міжкультурних відносин, дискримінації, мови ворожнечі, тобто молоді лідери беруть на себе роль миротворців у своїх громадах. Наприклад, молодіжна рада міста Куманово (де живуть і македонці, і албанці) ініціювала проведення “Дня єдності” – спільного свята для молоді обох спільнот, що стало регулярним заходом за підтримки мерії. Державна підтримка інституцій молодіжного діалогу – ще один шлях, яким ідуть балканські країни, такий підхід

може бути взятий на озброєння і в Україні. Щодо ефективності цих балканських практик, дослідження показують змішані результати. З одного боку, значна частина молоді у регіоні досі має упередження: за даними опитування (UNDP 2021), від 15% до 63% молодих людей (15–29 р.) в країнах Західних Балкан не готові прощати представників інших груп за злочини минулого, а 42% відзначають, що часто бачать образливий контент щодо інших етносів у соцмережах. Це свідчить про глибокі проблеми з примиренням і соціальною згуртованістю. З іншого боку, саме молодь є носієм надії: в дослідженні ПРООН 2021 року, від 61% до 91% молодих людей погоджуються, що програми обміну можуть підвищити довіру всередині групи та позитивно вплинути на регіональні відносини.

Отже, балканський досвід підкреслює важливість інституалізованого молодіжного діалогу для примирення. Молодіжні організації тут виступають провідниками нової культури пам'яті та співіснування: вони формують покоління, яке готове спілкуватися на основі спільних цінностей, а не ворожнечі минулого. Хоча виклики залишаються – від впливу націоналістичної риторики до нестачі сталого фінансування – без залучення молоді неможливо уявити стійкого миру на Балканах. Саме молоді люди, не обтяжені відповідальністю за злочини минулого, виявились найбільш відкритими до прощення і співпраці заради спільного мирного майбутнього. Державна підтримка таких ініціатив (як у випадку з RYCO) значно підсилює їхній вплив і може слугувати зразком для інших країн (UNDP 2021).

Кейс Колумбії пропонує яскравий приклад того, як молодь здатна відігравати значну роль у мирному процесі після тривалого конфлікту. Після підписання мирної угоди між колумбійським урядом та FARC у 2016 році саме молоді громадяни підняли свій голос на захист миру. Коли первинний варіант мирних домовленостей було відхилено на референдумі, тисячі студентів і школярів вийшли на вулиці Боготи та інших міст, вимагаючи продовжити переговори і все-таки укласти угоду. Цей молодіжний рух “Paz a la Calle” («Мир на вулиці») швидко поширився країною та став вагомим чинником того, що влада не відмовилася від мирного процесу, а досягла переглянутого компромісу з повстанцями. Після цього молодь продовжила активно відстоювати виконання мирної угоди: молодіжні лідери контролювали виконання урядом взятих зобов'язань, публічно виступали проти спроб згорнути мирні реформи. Зокрема, молодіжні організації очолювали кампанії критики недостатнього фінансування програм реінтеграції колишніх комбатантів у урядовому Плані розвитку на 2018–2022 роки.

В контексті Колумбії важливо згадати також про інноваційні підходи. Міжнародний інститут ООН (UNITAR) з 2014 р. впроваджує в Колумбії проект «Молодь веде мир та примирення: трансформаційний підхід». Його унікальність – методологія, розроблена разом з місцевою молоддю, з використанням ігор і сторітеллінгу. Було реалізовано три пілотні компоненти: «Малюючи майбутнє» – профілактика повторної вербовки в незаконні формування через створення коміксів колишніми дитячими солдатами; «Подорож героїв» – тренінги з розвитку лідерства для молоді в маргіналізованих громадах; «Перспективи миру» – робота з історичною пам'яттю та підтримка діалогу поколінь через збирання історій про конфлікт. Ці програми показали, що творчі форми роботи резонують з молоддю, даючи їм голос та навички. Після успішних пілотів проект масштабовано на 50 громад за підтримки уряду Німеччини. UNITAR звітує, що підхід дозволив посилити спроможність молоді бути агентами власного миру та одночасно залучити їхні сім'ї і громади до процесу. Таким чином досягається мультиплікаційний ефект: мир починається з особистих змін у молодих людях і шириться на їх оточення.

Влада і суспільство Колумбії поступово визнають, що енергія та ідеалізм молоді є цінним ресурсом для побудови тривалого миру. На думку дослідників Ц. дель Феліче та А. Віслер, молоде покоління відкритіше до змін, більш зорієнтоване на майбутнє та готове ризикувати задля нових ідей (Del Felice, C., & Wisler, A., 2007). Колумбійський досвід демонструє, що за умови створення механізмів для залучення молоді – від участі в плануванні програм роззброєння та реінтеграції до включення представників молоді у консультаційні органи – молоді люди здатні стати потужними агентами позитивних змін. Так, експерти радять залучати молодь до планування програм роззброєння та реінтеграції з самого початку, щоб молоді чоловіки і жінки не сприймалися як формальна «квота», а мали реальну спільну відповідальність за впровадження мирних ініціатив. Урок Колумбії полягає в тому, що мобілізована молодь не дозволила згорнути мирний процес і нині виступає гарантом його незворотності, тиснучи на уряд з низового рівня (grassroot level). Це підтверджує тезу: молодь може стати центральним актором розбудови миру, якщо їй забезпечити можливості та включеність у процеси ухвалення рішень (Petcu, 2022).

Водночас, ефективність колумбійських зусиль, не залишається без викликів – насильство продовжує спалахувати, і молодь виражає розчарування темпами змін. Опитування свідчать про скептицизм частини молоді щодо політичної системи та виконання угоди. Але важливо відзначити позитив: мирний процес відкрив політичний простір, і молодь має більше можливостей впливати на розвиток країни, ніж до угоди – у парламент приходять нові молоді депутати (в т.ч. з колишніх комбатантів), діють ради молоді, враховано потреби молоді корінних народів тощо. Урок Колумбії – мир

неможливий без роботи з проблемами молоді зокрема соціальна нерівність, бідність, відсутність механізмів захисту прав та залучення її до побудови громадянського суспільства.

Крізь призму теорії соціального капіталу, залучення молодого покоління до громадських ініціатив та діалогу зміцнює горизонтальні зв'язки довіри між громадянами. Це особливо важливо у пост-конфліктних суспільствах, де війну часто супроводжують поляризація та недовіра. Інклюзивні процеси розбудови миру, що включають молодь, сприяють формуванню спільного бачення майбутнього та «переходу від розділеного минулого до спільного майбутнього». Як зазначено у керівних принципах ООН щодо участі молоді в розбудові миру, «миротворчий процес під час та після конфлікту неможливий без широкого залучення всіх зацікавлених сторін, включно з молоддю», оскільки саме молоді люди мають інноваційні ідеї і енергію, потрібні для побудови мирних спільнот. Їхнє лідерство у запобіганні конфліктам, протидії насильству та екстремізму є цінним ресурсом для сталого миру.

Критично важливо, що залучення молоді підвищує легітимність та дієвість мирних ініціатив. Коли молоді громадяни мають голос у прийнятті рішень, це сприяє їх активному громадянству та відповідальності за спільне майбутнє. Навпаки, виключення молодого покоління з мирних процесів загрожує продовженням конфліктів: Рада Безпеки ООН застерігає, що маргіналізація молоді може призвести до нових спалахів насильства і підризу зусиль з розбудови миру. Звідси випливає, що державна політика у сфері миру і безпеки повинна враховувати потреби та думки молодих людей, залучаючи їх до діалогу, примирення та відбудови країни.

В Україні вже реалізуються окремі державні та громадські ініціативи, покликані інтегрувати молодь у процеси розбудови миру. Хоча сфера «молодь, мир і безпека» (YPS) ще перебуває на початковому етапі, є позитивні зрушення, що закладають основу для майбутньої політики. По-перше, слід відзначити діяльність молодіжних громадських організацій (МГО). Незалежні молодіжні ГО в Україні «посилюють молодіжну участь через мирний діалог, реалізують проекти, спрямовані на підтримку процесів примирення та формування культури пам'яті, міжкультурного діалогу». Наприклад, молодіжні осередки в прифронтових областях проводили зустрічі між однолітками із різних регіонів, тренінги з ненасильницького спілкування, акції на підтримку єдності країни. Такі ініціативи сприяють подоланню стереотипів між мешканцями Сходу та Заходу України, інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади та підтримці діалогу. Активну роль у координації молодіжного руху відіграє Національна молодіжна рада України (НМРУ) – платформа, що об'єднує десятки молодіжних організацій. Після 2014 року українські демократичні МГО вперше за час незалежності консолідувалися для спільного представлення інтересів молоді на всіх рівнях. У 2022 р. НМРУ ухвалила позиційний документ «Молодь, мир і безпека в Україні», де визначено бачення ролі молоді у розбудові миру. Цей документ наголошує, що незалежні молодіжні організації можуть відіграти важливу роль у розбудові та підтримці миру, закликає владу визнати внесок МГО у розбудову миру і створити сприятливі умови для їх діяльності. Зокрема, НМРУ звернула увагу на необхідність усунути правові перешкоди для молодіжного руху (пов'язані зі свободою зібрань, доступом до фінансування тощо). Таким чином, у громадянському суспільстві формується запит на інституалізацію порядку денного «молодь і мир» на національному рівні.

У 2021 році, ще до повномасштабної війни, було затверджено Стратегію державної молодіжної політики до 2030 року, яка містить низку положень про громадянську участь молоді та національно-патріотичне виховання. Хоч у цій стратегії безпосередньо не вживано термін «розбудова миру», її реалізація (ініціативи з волонтерства, обмінів, залучення молоді до прийняття рішень) закладає основу для більш цілеспрямованої політики у сфері «молодь і мир». Після початку повномасштабного вторгнення актуальність цих напрямів лише зростає.

Незалежні молодіжні громадські організації регулярно реалізують проекти, спрямовані на культивування миру: проводять тренінги з медіації та вирішення конфліктів, організовують міжрегіональні молодіжні обміни і табори єдності, працюють з темами примирення і побудови культури пам'яті. Наприклад, з 2015 року діє ініціатива «Будуємо Україну Разом» (БУР), у межах якої волонтери (переважно молодь) з усієї країни їздять відновлювати зруйновані будинки на та одночасно проводять культурні обміни з місцевою молоддю – це сприяє і фізичній, і соціальній відбудові миру. Інший приклад – проекти British Council «Active Citizens» та USAID «Мріємо та діємо», що навчають українську молодь проектному менеджменту для суспільних змін та підтримують локальні ініціативи соціальної згуртованості. Також виникла мережа молодіжних рад при місцевих органах влади по всій Україні, включно з прифронтовими громадами. Ці молодіжні ради слугують своєрідними «парламентами» молоді на місцях, де молоді активісти можуть піднімати питання мирного співжиття, інтеграції ветеранів та переселенців, протидії мові ворожнечі тощо. Водночас, самі молодіжні організації відзначають низку перешкод у своїй діяльності. Згідно з опитуванням НМРУ у 2019 році, головні проблеми – це брак визнання їхньої ролі на офіційному рівні та недостатні можливості впливати на формування політик. Часто молодь долучають лише до виконання окремих проектів як бенефіціарів, але не запрошують до участі в робочих групах з розробки законодавства чи стратегій. Крім того,

фінансова нестабільність залишається хронічною: незалежні молодіжні НУО покладаються переважно на гранти, а державна підтримка мінімальна, що ставить під загрозу сталість їхньої роботи.

Висновки. Міжнародний досвід показує, що державна підтримка молодіжних ініціатив, інтеграція мирної освіти, створення просторів для діалогу та інституційне закріплення ролі молоді у прийнятті рішень сприяють позитивним зрушенням. Попри специфіку та унікальність кожного з конфліктів принцип інклюзивності є універсальним - мирні процеси повинні включати всі групи суспільства. В середовищі, де я довіра та можливості, молодь стає конструктивною силою розбудови миру, соціального згуртування та впровадження позитивних змін у громадах.

У контексті сучасних викликів, що постали перед українським суспільством внаслідок повномасштабної війни, питання залучення молоді до процесів розбудови миру набуває особливої актуальності. В майбутньому, українське суспільство розпочне складний і тривалий процес відновлення, реінтеграції соціальної реконструкції, та подолання наслідків травматичного досвіду, спричиненого війною. Ці процеси не лише формують безпрецедентний виклик для державних інституцій, а й відкривають можливості для оновлення суспільного договору на засадах демократії, солідарності та активного залучення громадян у життя держави.

Молодь є стратегічним ресурсом і активним суб'єктом розбудови миру та суспільних трансформацій. Аналіз міжнародного досвіду показує: без участі молоді неможливо досягнути сталого миру та суспільної згуртованості після конфлікту. Зарубіжні кейси – від Західних Балкан до Колумбії – дають багатий інструментарій політик і програм.

Інвестиції в потенціал молоді, розширення її участі у процесах прийняття рішень та визнання її ролі як суб'єкта розбудови миру є не лише внеском у післявоєнну відбудову, а й довгостроковою стратегією розвитку. Досвід України у цьому напрямі може мати значний інноваційний потенціал і на глобальному рівні, зокрема як приклад ефективного залучення молоді в умовах глибокої суспільної трансформації.

Moseiko A. Engaging youth in peacebuilding: international experience and Ukrainian practices

The article examines the role of youth as active agents in peacebuilding in the context of armed conflicts and post-conflict recovery. It provides an overview of international approaches and practices for involving young people in peace processes, including the experiences of the Balkan countries and Colombia, and highlights the Ukrainian realities and policies in this sphere. The study finds that youth have traditionally been viewed either as victims or as factors of instability in conflicts, but contemporary research and global initiatives (e.g., UN Security Council Resolution 2250) emphasize the potential of youth as powerful peacebuilders. The contribution of youth movements and organizations to reconciliation and the restoration of social cohesion in post-conflict settings is analyzed: youth have played key roles in bridging divided communities in the Balkans and in supporting the peace process in Colombia. Special attention is given to the state of Ukrainian public policy regarding youth participation in peacebuilding – revealing gaps in previous programs where youth were scarcely represented – and outlining prospects for enhancing youth involvement in Ukraine's post-war recovery. The findings underscore the need to institutionalize youth participation in peace processes, to leverage their capacity as agents of positive change, and to implement international best practices for developing a comprehensive youth peacebuilding policy in Ukraine.

Key words: Peacebuilding, youth, social cohesion, international experience, Colombia, Balkans, Ukraine, youth participation in peacebuilding, civil society, state youth policy.

Література:

1. Álvarez González, N. (2022, квітень 26). *Youth provoking peace: Lessons from Colombia*. Peace Policy. Kroc Institute for International Peace Studies, University of Notre Dame.
2. Barić, L. (2023). *Empowering youth for peacebuilding in post-conflict areas: Insights from Croatia and Bosnia and Herzegovina*. *Coyote Magazine*, (33).
3. Del Felice, C., & Wisler, A. (2007). The unexplored power and potential of youth as peace-builders. *Journal of Peace, Conflict & Development*, 11, 1–29.
4. Gaston, E., Karimou, I., Kern, L., & Bapt, E. (2025). *2025 Peacebuilding Fund thematic review on youth, peace and security*. United Nations University.
5. McEvoy-Levy, S. (2001). *Youth as social and political agents: Issues in post-settlement peace building* (Kroc Institute Occasional Paper).

6. Національна молодіжна рада України. (2022, February 17). Рада НМРУ затвердила позицію «Молодь, мир та безпека в Україні – 2022».
7. Національна молодіжна рада України, & Київський міжнародний інститут соціології. (2019). *Діяльність та потреби молодіжних організацій в Україні: Звіт за результатами опитування організацій-членів Національної молодіжної ради України*.
8. Osiemo, I., Maranga, F., & Rono, R. (2021). Situating the role of youth in indigenous African peacebuilding interventions: The question of spoilers versus menders. *African Journal on Conflict Resolution*, 21(1).
9. Petcu, C. (2022). *Disarmament, demobilization and reintegration programming with Colombia's youth*. Stimson Center.
10. Schwartz, S. (2010). *Youth and post-conflict reconstruction: Agents of change*. United States Institute of Peace Press.
11. United Nations Development Programme (UNDP). (2016). *Guiding principles on young people's participation in peacebuilding*.
12. United Nations Development Programme (UNDP), Regional Youth Cooperation Office (RYCO), & United Nations Population Fund (UNFPA). (n.d.). *Youth perceptions on the peace in the Western Balkans*.
13. United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Population Fund (UNFPA), & Regional Youth Cooperation Office (RYCO). (2021). *Shared futures: Youth perceptions on peace in the Western Balkans*. UNDP
14. United Nations Security Council. (2015). *Resolution 2250: Youth, peace and security*.
15. Youth Initiative for Human Rights. (2023). *Youth: The last hope for the reconciliation of the Western Balkans?*

Стаття надійшла до редакції 02.06.2025

Стаття рекомендована до друку 19.06.2025